

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично – бібліографічний відділ

Серія: «Ніхто не забутий,
ніщо не забуто»

Місце подвигу - Лисоня

100-річчя бою Легіону Українських Січових Стрільців на горі Лисоня

Експрес - інформація

м. Збараж,
2016 р.

ББК 63.3 (4Укр-4Тер)
М-11

Укладач	Т. Кульпа, завідувач методично-бібліографічного відділу Збараської ЦБС.
Веб-бібліографія	Н. Сенчишин, провідний бібліограф методично-бібліографічного відділу Збараської ЦБС.
Комп'ютерний набір	Г. Бондар.
Відповідальна за випуск	О. Бойко, директор Збараської ЦБС.

М 11 Лисоня – гора в Бережанському районі, символ звитяги Легіону Українських Січових Стрільців, увічнена славою борні.

Інформація буде корисна усім, хто цікавиться історією Надзбручанського краю.

ББК 63.3(4Укр-4Тер)

© Збараська централізована бібліотечна система, 2016

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2016 році від 02. 02. 2016 р., цього року на державному рівні відзначатимуться пам'ятні дати та ювілеї, серед яких 100 років з часу боїв за гору Лисоня за участю Легіону Українських Січових Стрільців».

100 років тому вони зупинили російського ворога, щоб ми боролися за перемогу сьогодні.

*На схилах Лисоні
Квітує калина,
І маки червоні в житах,
Тут слава витає,
Стрільців величає,
Що в битвах лягли на полях.*
Б. Тихий

2016 року відзначатимемо 100-ту річницю кровопролитних боїв на горі Лисоні, де в серпні – вересні 1916 року Українські Січові Стрільці своїми молодими грудьми і життям поставили перед переважаючими силами противника нездоланний заслін.

В історії Галичини ця дата – висока й водночас печальна, висока, бо 100-років тому кращі сини краю, Українські Січові Стрільці, довели, що вони вміють боронити рідну землю. А печальна, бо понад сімсот мужніх воїнів назавше залишилося на Лисоні.

На шлях кривавої борні за волю рідного народу вів українців дух козацтва, вогненний поклик Кобзаря, подвижність Лесі Українки і криця Франкового слова. Треба було героїв, щоб дійшли до вершини. І вони народилися на Галицькій землі. Вони взяли в руки зброю, вони зуміли вистояти на Карпатських перевалах узимку 1915 року, в боях за Маківку того ж року, а згодом, на початку осені 1916 року, вони вмирили, але перемогли над Золотою Липою на Лисоні. Йдучи до омріяної світлої вершини, що повинна була засяяти на святих Київських пагорбах, вони чули на собі вітер з Чернечої гори в Каневі. Звіряючи за тим подивом свою душу.

Криваві події на Лисоні у серпні – вересні 1916 року наочно підтвердили: силу українського духу нікому не здолати!

Російський царат посилав військо, щоб прибрати до своїх рук Галичину. На окупованих землях закрили українські видавництва, розгромили осередки «Просвіти», представників місцевого духовенства заарештували й заслали до Московської губернії.

Протидія українців-галичан була закономірною. Легіон УСС став виразником й оборонцем прав та сподівань свого народу, захисником рідного краю. Разом з тим, бої легіону усусувів з частинами російської армії можна сміливо назвати братовбивчими. Адже російська армія рекрутувала мільйони українців зі східних областей, аби їх руками захопити західні землі.

Головні бої відбувались при обороні Бережан, над річкою Ценівкою коло Потутор, на Лисоні. Не один раз Січові Стрільці рятували безнадійні ситуації, в які потрапляли австро-угорські війська.

Так було 3 вересня 1916 року, коли Січові Стрільці відбили натиск ворога на Лисоні. 16 вересня на Диких Ланах росіяни атакували турецький полк, але ситуацію виправили Січові Стрільці, відкинувши загарбників до річки Золотої Липи. 29-30 вересня відбувся третій бій на Лисоні. 30 вересня московські війська розбили оборонні позиції австрійців і підійшли до позицій, які займали Січові Стрільці.

Бої за гору Лисоню в історію Легіону УСС увійшли під назвою «Кривавого тану». Полк УСС був оточений росіянами. Без спорядження і допомоги його залишки потрапили в полон. Інших відіслали до коша. З цих часів походить відома стрілецька пісня «Як з Бережан до кадри січовики манджали...».

Зусиллями стрілецьких куренів, завдяки їх геройському чину був ліквідований прорив російських військ на Бережани. В околицях міста, на схилах Лисоні, у кривавих боях полк УСС утратив убитими, полоненими й пораненими: більше тисячі старшин та стрільців. З 44 старшин у строю залишилось 16. Своєрідним реквіємом полеглим звучали слова пісні Р. Купчинського «Заквітчали дівчатонька», яку він написав на смерть убитого на Лисоні й похованого під Вільховцем підхорунжого Мальованого.

Обороною Бережан завершився один із періодів змагань стрілецтва, з якого воно вийшло ослабленим, але ідейно загартованим, з відновленою ідеєю Українського війська.

Українські Січові Стрільці покрили себе звитягою в Першій світовій війні. Місце їх бойового хрещення стали Карпати – гора Маківка. Друге з честю витримали на Лисоні. Це гора слави і мужності стрілецтва, вона – символ нескореного національного духу й свободи нашого народу.

Дорого заплатили стрільці за звитягу. На знак любові й пошани в 1927 році представники Товариства охорони військових могил прибули на місце колишніх подій. Діти збирали останки воїнів, кістки зносили кошиками, возами звозили землю і насипали могилу. 19 вересня того ж року відбувся великий здвиг «Лугів» Бережанщини з участю лугового оркестру Рогатина під керівництвом колишнього старшини УСС Угриня-Безгрішного. На могилі Січових Стрільці промовляла письменниця і громадська діячка Івана Блажкевич.

У 1929 році польські власті сплюндрували й розкопали могилу, але народ її віднови.

Лисоня – це одночасно тріумф і Голгофа для Січових Стрільців. А для нашого покоління вона стала П'ємонтом національного відродження. Саме тут 30 серпня 1989 року вперше на Тернопільщині юнаки з Шибалина підняли синьо-жовтий прапор. У 1990 році громада знову відновила на Лисоні стрілецьку могилу, сюди привезли землю з могили кошового отамана Запорізької Січі Івана Сірка. У серпні 1990 року на горі відбулося багатолюдне вшанування пам'яті Січових Стрільців. Священики відслужили панахиду, над могилою здійнявся синьо-жовтий прапор. Серед тих, хто піднімав прапор, був колишній Січовий Стрілець Дмитро Смачило. 18 вересня 1994 року величавий Меморіал на Лисоні увіковічнив безсмертну пам'ять Січових Стрільців. Він став символом боротьби українського народу за утвердження державної незалежності.

На горі Лисоня, де відбувались затяті бої українських січових стрільців проти російської армії до відзначення 100-річчя відновили пам'ятник та прикрасили середину каплиці унікальним стриптихом. У рамках урочистості буде проведено освячення реконструйованого пам'ятника УСС, а також – пере

захоронення чотирьох січовиків та освячення Стрілецького цвинтаря в с. Посухів.

Про бої проти російської армії дізнаються 50 країн світу.

Упродовж місяця, з 10 серпня по 10 вересня, радіоаматори з 50-ти країн світу отримають інформацію про героїчний бій Українських Січових Стрільців проти російської армії, що відбувся у 1916 році на горі Лисоня в Тернопільській області. Патріотичну акцію проведуть радіоаматори колективної радіостанції Бережанської станції наших техніків з нагоди 100-річчя історичних боїв на Лисоні.

Відзнака 15-го куреня УСП «Орден
Залізної Остроги» імені Святослава
Завойовника.

Бою січовиків на Бережанщині присвятили пам'ятну п'яти
гривневу монету, яка буде введена в обіг 2 вересня «100-річчя
боїв легіону Українських січових стрільців на горі Лисоня».

Монета виготовлена з нейзильберу, тиражем 30 тисяч
штук. Роздрібно ціна – 38 грн.

10 серпня 2016 року УДППЗ «Укрпошта» вводить в обіг художній конверт з оригінальною маркою «100 років з часу боїв за гору Лисоня».

Адреса відправника, індекс

.....
.....
.....

100 років з часу боїв за гору Лисоня

Адреса одержувача, індекс

.....
.....
.....
.....

Рішенням виконавчого комітету Бережанської міської ради від 26 лютого 2016 року було оголошено про проведення відкритого творчого конкурсу з визначення логотипу «100-річчя з часу боїв на горі Лисоня» 04 квітня відбулося засідання організаційного комітету, де було підведено підсумки конкурсу і визнано найкращий ескіз логотипу. Всього художниками міста було подано 4 варіанти ескізів. Переможцем визначено ескіз логотипу бережанського художника Олега Шупляка. В подальшому саме цей логотип буде використовуватися по рекламно-агітаційній продукції, видавничих матеріалах, присвячених події 100-річчя з часу боїв на Лисоні.

Лисоня стала свідком завзяття і хоробрості січовиків. Незнана досі гора стала знаним на українських землях місцем героїської слави і болючих втрат українських січових стрільців. Нині на Лисоні, що підіймається на 399 м. над рівнем моря, височить Хрест скорботи і слави.

Лисоня – гора слави і мужності стрілецтва, гора – символ нескореного національного духу й незнищенності ідеї вільної України – стала видною для всього світу, Лисоня – це не лише пам'ятник усусусам, Лисоння – не просто сторінка історії України, не перелік цінностей для сучасного державотворення. Лисоня – це символ, це правда народу, який буде своє майбутнє.

Список рекомендованих і використаних джерел

Липовецький, С. Українські січові стрільці [Текст]: галицькі воїни Архистратига Михаїла / С. Липовецький. – Київ: Укр. Вид. спілка, 2010. – 96 с.: фот., портр.

Гора Лисоня: С. 51-52.

* * *

Бич, В. Мій шлях до Лисоні [Текст] / В. Бич // Вільне життя плюс. – 2016. – 8 квіт. С. 1.

Бідзіля, Т. «Дзвони Лисоні» на стрілецькій Голгофі [Текст]: [про бої в серпні-вересні 1916 р. УСС проти радянської навали] / Т. Бідзіля // Свобода. – 2015. – 11 верес. – С. 4.

Бідзіля, Т. До 100-річчя боїв на Лисоні – про Легіон УСС [Текст] / Т. Бідзіля // Свобода. – 2016. – 13 трав. – С. 1.

Золотнюк, А. Виявили нове поховання [Текст]: [часів Першої світової війни] / А. Золотнюк // Вільне життя плюс. – 2013. – 11 жовт. – С. 6. – (Без забуття).

Матейко, Р. Дзвони Лисоні будять серця [Текст] / Р. Матейко // Вісник Надзбруччя. – 2011. – 16 верес. – С. 3: фот. – (Пам'ять).

Троханяк, О. Бої на горі Лисоня – невмируща сторінка бойового літопису полку Українських січових стрільців [Текст] / О. Троханяк // Наукові записки. Серія: Історія / Терноп. Нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2009. – Вип. 3 – С. 55 – 58.

Луків, Н. На Лисоні стріляли гармати [Текст]: [реконструкція бою на Лисоні] / Н. Луків // Свобода. – 2014. – 13 серп. – С. 11: фот. – (До 100-річчя Легіону УСС).

Перун, В. Січові стрільці повернулися у світлинах [Текст] / В. Перун // Вільне життя. – 2016. – 27 трав. – С. 2.

Підстав плече під хрест на Лисоні [Текст] // Свобода. – 2016. – 11 берез. – С. 1.

Шот, М. «Розпочали стрільці січовії з москалями тан» [Текст]: майже 100 років тому на горі Лисоня на Бережанщині усуси відстояли дорогою ціною честь українського імені: [воєнно-іст. Відтворення бойових дій на Лисоні] / М. Шот // Урядовий кур'єр. – 2014. – 12 верес. – С. 9: фот. – (Героїка).

* * *

Будар, Т. «Дзвони Лисоні» - спогад про «кривавий тан» українських героїв [Текст]: [VIII Регіон. фестиваль стрілецької та повстанської пісні] / Т. Будар // Свобода. – 2013. – 27 верес. – С. 2: фот. – (Як з Бережан до кадри...).

Лисоня – символ героїзму [Текст]: [VI Регіон. Фестиваль стрілецької та повстанської пісні «Дзвони Лисоні»] // Свобода. – 2011. – 7 верес. – С. 4: фот. – (Патріотичний фестиваль).

* * *

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2011 рік [Текст]: бібліогр. покажч. Вип. 21 / уклад. М. Друневич. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 128 с.

Про бої на Лисоні: С. 83-86.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2016 рік [Текст]: бібліогр. покажч. Вип. 26 / уклад. М. Пайонк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. – 128 с.

Про бої на Лисоні: С. 67-69.

* * *

Бої Українських Січових Стрільців за гору Лисоня [Електронний ресурс] // Про Україну. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: <http://about-ukraine.com/index.php?text=2387>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

Бої за гору Лисоня [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_гору_Лисоня, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

Почався бій за гору Лисоня [Електронний ресурс] // CALENDARIUM.com.ua. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2011-2016. – Режим доступу: http://www.calendarium.com.ua/ua/pochavsya_bii_za_goru_lisonya, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

На горі Лисоня знову точився бій [Електронний ресурс] // ZBRUC. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/node/55704>. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

Пам'ять про бої за гору Лисоня – джерело відваги українців [Електронний ресурс]: [з виступу В. Наливайченка на горі Лисоня (4 вересня 2016 року)] // ЦЕНЗОР. НЕГ. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: http://ua.censor.net.ua/blogs/3650/pamyat_pro_bo_za_goru_lisonya_djerele_vdvagi_ukrantsv. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

Про історичний бій за гору Лисоня, що на Тернопільщині, дізнається весь світ [Електронний ресурс] // Наш ДЕНЬ. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: <http://nday.te.ua/pro-istorychnyj-bij-za-horulysonya-scho-na-ternopilschyni-diznajetsya-ves-svit/>. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 19.08.2016.

